

Onder Weg

Inspiratie
voor
reisgenoten

Wat een
prachtig boek

THEMA: OOG VOOR DE SCHEPPING

10 **REPORTAGE** VIER CHRISTENEN EN HUN ZORG VOOR DE SCHEPPING > 14 **EMBERT MESSELINK** 'HOE DIEN IK DE SCHEPPER?' > 24 **MARGRIET SPRONG** 'IK WAS JALOERS OP OUDE MENSEN, ZIJ GINGEN TENMINSTE SNEL DOOD'

06 **OPINIE**

Over schepping, schepper en schepsels

Wat betekent dat: schepsel zijn in Gods grote schepping? Het maakt je klein, schrijft Jeroen Sytsma, maar ook groot. Het laat je ontdekken dat je jezelf tot raadsel bent. En vooral: het leert je leven in afhankelijkheid. Van genade.

10 **REPORTAGE**

'Begin gewoon met één ding'

Biologisch boeren. Samen tuinieren. Eerlijke koffie. De verwarming een graad lager en een trui aan. Vier christenen vertellen over hun zorg voor de schepping en over de druppel op de gloeiende plaat. 'Wij zeiden ook niet van het ene op het andere moment: nou worden we biologisch. Vroeger wilde ik daar niet eens over denken. Het is een proces.'

20 **EYEOPENER**

Laat jezelf tot rust brengen

De dichter van Psalm 131 voelt zich niet beter dan anderen. Hij vergelijkt zich niet met anderen, hij oordeelt niet over zichzelf. Hij heeft zijn ziel tot rust gebracht. Jeannette Westerkamp stelt zich zo voor dat hij tegen zichzelf mompelde: 'Waar ben je toch zo hard mee bezig? Wat wil je bewijzen? Stop ermee. Even bezinnen, tot jezelf komen.'

28 **JEUGDWERK**

'Ook zonder God kun je prima een ander helpen'

Joost (20) kwam drie jaar geleden voor het eerst met een vriend mee voor een Nacht Zonder Dak, een diaconale jeugdactiviteit. Nu is Joost één van de vaste bezoekers van de kerkclub op vrijdagavond. Daarnaast heeft hij de laatste tijd een paar keer een kerkdienst bezocht en heeft hij meegedaan aan een catecheseproject over Pasen. Hoe ziet hij het evangelie en de kerk?

24 **ONTMOETING**

'Als klein meisje droomde ik al over Jezus'

Pas als we goed naar ons hartsverlangen en dat van onze naasten leren luisteren, komen we als mens tot genezing en volle wasdom. Geestelijk verzorger en theoloog Margriet Sprong helpt anderen daar graag bij, al was ze zelf de eerste die genezing nodig had: 'Ik was jaloers op oude mensen, zij gingen tenminste snel dood.'

30 **BIJBELSTUDIE**

Psalm 50 als gids voor een toegewijd en trouw leven

Psalmen worden minder gezongen in de erediensten. Waarom kan de kerk toch niet zonder deze liederen? Een verkenning aan de hand van Psalm 50.

14 INTERVIEW

Natuurbeschermer Embert Messelink heeft een nuchtere boodschap

Of je wilt of niet, een gesprek met Embert Messelink – journalist, jarenlang werkzaam voor EO-radio en actief binnen de christelijke natuurbeweging A Rocha – raakt je. De manier waarop hij praat over hoe God spreekt in de natuur en over wat jijzelf kunt doen qua zorg voor de natuur, doet iets met je.

EN VERDER:

4 **Praktijklokaal**

12 **Redactioneel**

17 **Nieuws**

17 **Colofon**

18 **Stimulans**

19 **Column** Joost Smit

27 **Column** Maarten Verkerk

Stockbeelden: StudioSmart/Shutterstock (pagina 1); François Goglin/Wikimedia (pagina 4 boven); andrej_k/iStock (pagina 5 boven); jmbatt/iStock (pagina 5 onder); Rich Carey/Shutterstock (pagina 6-7 en 10-11); Sergey Nivens/Shutterstock (pagina 8-9); Oleg Mikhaylov/Shutterstock (pagina 12-13); ASIFE/iStock (pagina 20); Johan Swanepoel/Shutterstock (pagina 30-31).

Gods goed

Wat is God goed... Wat is God mooi... Misschien heb je net vakantie gehad, wellicht krijg je 't nog. Maar wat is zo'n periode vaak heerlijk. Niet alleen om tot rust te komen (daar was het vorige nummer van *OnderWeg* aan gewijd), maar ook om te genieten van de natuur, van Gods schepping, ja, van God zelf.

Boven op die majestueuze berg met dat immense uitzicht word je zomaar overvallen door je eigen kleinheid en nietigheid, en raak je onder de indruk van de grootsheid van God, zijn macht en glorie.

Met je voeten in het zand in de branding van de zee – de golfslag voelend die eeuwig doorgaat, dat verkoelende water, met al die dieren, al dat leven erin – besef je opeens hoe bijzonder, hoe ingenieus het geschapen is: het ritme, dat alles zo prachtig op elkaar afgestemd is, het leven, ja, wat is leven eigenlijk?

Wandelend door de glooiende heuvels vol lavendel, zonnebloemen, wijngaarden en vogels die hun liederen in zo veel tonen zingen, komt de veelkleurigheid en variatie van de schepping diep binnen. De harmonie en de vrede, de verwijzingen naar God...

Wat is God goed... Wat is God mooi...

Ja, mooi ook. Want wij kennen God óók uit zijn schepping, de natuur, de bloemetjes en de bijtjes, uit dat wat ons omringt, het kleine en het grote. De Nederlandse Geloofsbelijdenis noemt de schepping zelfs het eerste middel waardoor we God kunnen leren kennen, omdat zij is 'als een prachtig boek waarin alle schepselen de letters zijn'.

Ik dank God dat er, nadat er zo veel van mensenkant misgegaan is, nog zo veel goddelijks overgebleven is. Laten we dat liefdevol voor de schepper koesteren. Alle eer aan Hem.

Jan Haveman (GKv),
redacteur *OnderWeg*

Apostolische geloofsbelijdenis in de ochtenddienst

Nu in steeds meer kerken de middagdienst minder bezocht wordt, gaan kerken beseffen dat de mensen die maar één keer komen, het uitspreken van de apostolische geloofsbelijdenis gaan missen. Daarom verschuift die hier en daar naar de morgendienst. Dat is het geval in de NGK Zeist (die geen middagdiensten kent) en het gaat ook gebeuren in de NGK en GKv Nunspeet. Daar blijft de (gezamenlijke)

middagdienst gehandhaafd, maar voor de gemeenteleden die niet in die dienst komen, zal in de morgendienst regelmatig de geloofsbelijdenis uitgesproken worden. In Zeist gebeurt dat in ieder geval elke tweede zondag van de maand. Daar is ook afgesproken dat de tien geboden, ook wel de tien woorden van het verbond genoemd, op elke vierde zondag van de maand aan de gemeente zullen worden voorgehouden.

Themaprediking in opkomst

Naast de gewone tekstpreken en de catechismuspreken ontstaat er een nieuwe categorie: preken over een actueel onderwerp, waarbij de predikant daar uiteraard het licht vanuit de Bijbel op laat vallen. Dat kan op diverse manieren. De GKv Schildwolde wil een goede invulling geven aan de middagdiensten en

brengt dat als volgt onder woorden: 'De kerkenraad streeft ernaar dat de middagdienst zo veel mogelijk wordt ingevuld als thematische dienst, waarbij een onderdeel van de christelijke leer, de omgang met de Heer, een christelijke visie op actuele vraagstukken of het christelijk (samen)leven aan de orde kan komen,

uiteraard met de Bijbel als bron en norm en Jezus Christus als centrum.' De catechismusprediking staat voorop en ook gastpredikanten krijgen het verzoek om de zondag die aan de beurt is te behandelen. Is daarover geen geschikte preek beschikbaar, dan is er een lijst met keuzeonderwerpen die door de gemeente zelf is opgesteld. Eventueel kan er contact geregeld worden tussen de gastpredikant en de mensen die het onderwerp hebben aangedragen: wat bedoelen ze er precies mee? De lijst bevat heel uiteenlopende onderwerpen. Opvallend is dat er veel vraag is naar onderwerpen die te maken hebben met de Bijbel zelf en de uitleg daarvan. Een paar voorbeelden:

- De historiciteit van de Bijbel voor het voetlicht brengen. Met als doel om zekerder te worden en daardoor te kunnen getuigen van de waarheid en betrouwbaarheid van de Bijbel.
- De geweldsverhalen in de Bijbel roepen steeds meer vragen op. Kan zo'n verhaal eens goed worden uitgelegd?
- Er zijn veel Bijbelvertalingen. Veel mensen gebruiken de Bijbel in Gewone Taal. Wat zijn de voor- en nadelen daarvan?

Verder leven er vragen over het ontstaan van de Bijbel, over dinosaurussen, en over allerlei actuele onderwerpen.

• Moslims hebben een 'boekgeloof'. Maar wij spreken toch ook over de heilige Schrift en het Woord van God? Is er op dit punt verschil?

Verder leven er vragen over het ontstaan van de Bijbel, over dinosaurussen, en over allerlei actuele onderwerpen. Coördinator David van Dijk: 'We hadden laatst een preek over abortus en één over

het levenseinde en de huidige discussie daarover. Daarvoor was veel waardering.' Predikanten worden veertien dagen van tevoren op de hoogte gesteld van de themawensen, maar ze kunnen ook zelf een onderwerp meenemen.

In de GKv Barendrecht-Pernis-Albrandswaard worden thema's aan de orde gesteld in zogenaamde combidiensten:

gecombineerde morgen- en middagdiensten, waarin ruimte is voor reactie en interactie. Ds. Dirk Jan van Diggele zal zo'n dienst gebruiken om met de gemeente door te praten over de invulling van de zondag. Maar ook andere thema's kunnen aan de orde komen. De kerkenraad heeft van tevoren zelf al over het betreffende thema gesproken.

Meer collectes voor diaconale doelen

De Ankergemeente (CGK/NGK Nieuwegein) gaat de laatste maanden van dit jaar experimenteren met de collecte. In die periode vervallen zowel de tweede collecte als de collectes voor de afdrachten aan het landelijke kerkverband in de eerste collecte. Daardoor komt er meer ruimte voor andere collectedoelen, waarbij men vooral denkt aan 'die mensen/organisaties waarvoor de collecte bedoeld is'.

Gemeenteleden krijgen de kans om dit soort goede doelen onder de aandacht te brengen. Dat gebeurt door aan de diverse groepen die binnen de gemeente bezig zijn te vragen een doel aan te wijzen. De eerste groepen die daarvoor gevraagd worden, zijn het team drempeldienst en de groep voor de startzondag. Het betreft

een proef voor vijf maanden.

In de Jeruzalemkerk (NGK Utrecht) ligt de nadruk bij collectes vooral op diaconale doelen: meestal in één collecte, soms in twee. In het laatste geval is de tweede collecte voor het diaconale werk in de eigen gemeente. Doelen liggen soms dichtbij, zoals de stichting HiP (Hulp in Praktijk), die in de regio actief is, maar ook het straatpastoraat Utrecht. Daarin ondersteunt straatpastor Wieke de Wolff daklozen en verslaafden in de stad. Alle collectedoelen worden steevast kort toegelicht in het eigen kerkblad 'Jeruzalempost', zodat de gemeente geïnformeerd is en weet waarvoor het collectegeld is bestemd.

Niet alle gemeenten gaan zover dat er niet meer voor 'de kerk' (het werk in de eigen

gemeente) en het landelijke kerkverband wordt gecollecteerd. De NGK Dalfsen heeft echter wel de volgorde van de collectes omgedraaid: voortaan is de eerste voor diaconale doelen en de tweede voor de kerk. Daarbij wordt voor lief genomen dat die laatste dan misschien minder opbrengt.

En verder

... blijft het zoeken naar de goede samenstelling van brood en wijn bij het avondmaal. De GKv Vrouwenpolder besloot glutenvrij brood te gebruiken, ondanks een negatief advies vanuit Rome, maar de alcoholvrije wijn waarvoor werd gekozen, bleek bij sommigen blaartjes te veroorzaken. De gemeenschappelijke beker bevat nu wijn met alcohol en een alcoholvrij alternatief wordt aangeboden in kleine bekertjes.

... gaf de GKv Vollenhove op de zondag

voor de vakantie de kinderen teenslipers mee met de tekst: 'God draagt jou'. ... komen leden van de CGKv Woerden ook in de zomer bij elkaar om in gesprek te zijn over geloof en over 'dat wat God in jouw leven doet', onder het motto 'Zomerzin'.

... let de GKv Zwijndrecht op de veiligheid tijdens de kerkdienst. Daarom is de kerkenraad tijdens de kerkdienst uitgeweken voor het combo: zo komt de nooduitgang weer vrij.

Over schepping, schepper en schepsels

Wie dit leest, is schepsel

Wat betekent dat: schepsel zijn in Gods grote schepping? Het maakt je klein, schrijft Jeroen Sytsma, maar ook groot. Het laat je ontdekken dat je jezelf tot raadsel bent. En vooral: het leert je leven in afhankelijkheid. Van genade.

tekst **Jeroen Sytsma**

Ik begin met vijf vragen. Hoeveel verschillende soorten botten heb jij in je lichaam? Als je al je bloedvaten achter elkaar legt, hoeveel kilometer is dat dan? Hoeveel hersencellen heb je? Waarom draag je een sjaal in de winter? Waarvoor dient je alvleesklier? De antwoorden: 206; 100.000; 100 miljard; om je hals; weet ik niet, zoek zelf maar op. Dit artikel gaat over de Bijbel en schepping, schepper, schepsel. Uit de overvloed aan materiaal dat de Bijbel biedt, kies ik vooral het nu: dit moment dat jij deze woorden leest, en dat daarmee bewijst dat je een uitermate bijzonder schepsel bent. Je bent stof dat leeft. Wat weet je eigenlijk over jezelf als schepping? Hoeveel antwoorden had je goed? Kon je lachen om vraag vier? En wat zegt het over God dat Hij de humor schiep? Weet jij wel waar je alvleesklier

voor is? Eén van de ontdekkingen van schepsel zijn is dat je jezelf tot raadsel bent. Je weet maar zo weinig van jezelf. Dat maakt klein. Wat je leest, is trouwens ook schepping. Deze *OnderWeg* is met inkt gedrukt op papier. Ook hier loop ik meteen tegen de grenzen van mijn kennen aan. Vroeger was inkt een natuurproduct. Is dat nog steeds zo? Papier is zeker een natuurproduct, met houtvezels als basis. Je hebt met dit tijdschrift nog veel meer schepping in handen. Een redactie met ogen, oren, stembanden, hersens en vingers om te typen heeft deze *OnderWeg* gemaakt. De postbode bezorgde het vervolgens middels een ingenieus distributiesysteem, afhankelijk van snelle computers, bedacht door mensen en, hoe onstoffelijk 'digitaal' ook klinkt, uiteindelijk net zozeer stof en schepping als jijzelf.

Grassprietje

Schepsel zijn is leven in afhankelijkheid, en daarmee een oefening in leven van genade. Paulus schrijft in 1 Korintiërs 4:7: 'Wie denkt u dat u bent? Bezit u ook maar iets dat u niet geschonken is?' Hij wijst christenen terecht die trots waren op hun geestelijke gaven. Christen zijn is leven van wat God geeft. Maar dat begint niet pas bij het geestelijke leven. Ook het stoffelijke leven is geschonken. In *Christelijke Dogmatiek* van Van den Brink en Van der Kooi heet het mooie hoofdstuk over de schepping treffend 'Het geschonken bestaan'. Leven in afhankelijkheid en ontzag. God aanbidden om een grassprietje, omdat dat grassprietje vele malen complexer is dan wat mensen kunnen maken. Bovendien ben jij afhankelijk van die grasspriet, en van haar kleine zusjes (algen, 0,1 millimeter) en grote broers

Gods wereld blijkt bijna oneindig veel groter, diverser, gevaarlijker en onbegrijpelijker dan uit het scheppingsverhaal in Genesis 1 blijkt.

(reuzensequoia, 115 meter). Planten hebben bladgroen en daarmee kunnen ze de energie van de zon vastleggen in bouwstoffen, die wij binnenkrijgen als we groente en fruit eten. Verder maken planten zuurstof van de kooldioxide die wij uitademen, en dus raakt de zuurstof niet op. Bezit jij ook maar één zuurstofmolecuul die je niet geschonken is? Grassprietjes zijn kleine kerktorens: ze wijzen naar boven, naar hun schepper. Leven van genade. Het bepaalt je bij de grootheid en de kleinheid van de mens. Grootheid, want God vindt jou groots genoeg om in genade naar je om te zien. Kleinheid, want genade is onverdiende liefde, je krijgt het zelf niet voor elkaar.

Deze twee tonen kom je ook in de Bijbel tegen als het om scheepsel zijn gaat. De grootheid in Psalm 8: 'U hebt de mens

bijna een god gemaakt, hem gekroond met glans en glorie, hem toevertrouwd het werk van uw handen.' De kleinheid in Jesaja 40: 'Wie heeft het stof van de aarde met een maatlepel afgemeten? (...) In Gods ogen zijn de volken als een druppel aan een emmer, als een stofje op een weegschaal.'

>> Grassprietjes zijn kleine kerktorens: ze wijzen naar boven, naar hun schepper <<

Kinderboerderij

'Groot zijn Gods werken en zeer goed. Wie vreugde scheidt in wat God doet, moet ze nauwkeurig onderzoeken' (Psalm 111:1 berijmd). Dat laatste hebben mensen gedaan. Met als gevolg dat er een groot verschil is tussen wat wij nu weten over de schepping en wat men in Bijbelse tijden wist. Gods wereld blijkt bijna oneindig veel groter, diverser, gevaarlijker en onbegrijpelijker dan uit het scheppingsverhaal in Genesis 1 blijkt of mensen in die tijd konden weten.

Groter: denk aan de miljarden lichtjaren waarmee sterrenkundigen rekenen.

Diverser: er zijn misschien wel vier miljoen verschillende soorten kevers wereldwijd en alleen al in Nederland zijn er 4.000 verschillende soorten paddenstoelen.

Gevaarlijker: een meteoriet van een kilometer groot zou het huidige leven op aarde grotendeels kunnen verwoesten, de aardappelschimmel veranderde in de negentiende eeuw de geschiedenis van Ierland ingrijpend.

Onbegrijpelijker: denk aan de quarks en higgsdeeltjes waar atomen uit bestaan. En denk aan de dinosauriërs die we hebben opgegraven; onvoorstelbaar gewelddadig, zoals de tyrannosaurus rex, en onvoorstelbaar groot, zoals de argentinosaurus (40 meter lang, 80.000 kilo zwaar, 2.000 kilo gras per dag). Nu uitgestorven, samen met tienduizenden andere diersoorten, lang voor er mensen op aarde leefden.

Zijn God en dinosauriërs met elkaar te rijmen? In het Bijbelboek Job vertelt God trots hoe knap de leeuw op zijn prooi jaagt. Psalm 104 vertelt hoe God speelt met Leviatan, symbool voor de zeemonsters. En bedenk dat het allergrootste dier dat ooit leefde vandaag nog steeds in de oceaan rondzwemt: de blauwe vinvis, 140.000 kilo, met slagaders van een halve meter doorsnee. Dino's plaatsen ons voor vragen. Vragen over de schepping. Vragen over de schepper. Maar die vragen zijn ook

‘Hoe talrijk zijn uw werken, HEER! Alles hebt U met wijsheid gemaakt, vol van uw schepselen is de aarde.’

heilzaam. Ze kunnen het beeld van God dat je gemaakt hebt flink door de war schudden. God is niet de aardige eigenaar van de kinderboerderij. Hij is God.

Indianen

Een ander verschil met Bijbelse tijden is hoeveel we weten en ervaren van het kwaad dat mensen de schepping kunnen aandoen. We jagen de grondstoffen van deze aarde er zo snel mogelijk doorheen, want daar verdienen we aan. En de kosten om de vervuiling ervan op te ruimen, wentelen we zo veel mogelijk af op anderen. ‘Wij lijken op mensen die een boomhuis maken van de wortels van de boom waarin ze leven’, zei Dave Bookless, oprichter van A Rocha, een paar jaar geleden in het *Nederlands Dagblad*.

Wie had ooit kunnen denken dat wij mensen in staat zouden zijn om met ons gedrag de gemiddelde temperatuur op aarde te laten stijgen? Tegelijkertijd: als we in 150 jaar de complete wereldwijde voorraad van fossiele brandstoffen

erdoorheen jagen, hoe kunnen we dan ooit denken dat we daardoor *niet* in de problemen komen?!

Ook de mens is niet de aardige eigenaar van de kinderboerderij, die het uiteindelijk goed voor heeft met de schepping. De geschiedenis leert dat de mens, zodra hij daar de kans toe krijgt, verwoestend is voor de schepping. Het is bijvoorbeeld een sprookje dat indianen van nature in harmonie met de natuur leefden. Zodra ze geweren hadden, schoten ze meer bizons dood dan erbij kwamen. En het prachtige Kenia is sinds de beschikbaarheid van goedkoop plastic in korte tijd veranderd in een grote stortplaats van zwerfplastic, zoals ik in november 2016 geschokt moest vaststellen.

Uitvinding

Een prachtige psalm over de schepping is Psalm 104. De mens is daar schepsel tussen de andere schepselen. Vers 24 is een soort uitkijktoren vanwaaruit de hele psalm te overzien is: ‘Hoe talrijk

zijn uw werken, HEER! Alles hebt U met wijsheid gemaakt, vol van uw schepselen is de aarde.’

In de psalm worden veel van die werken genoemd, van licht, hemel en wateren via wilde ezels en ooievaars tot en met aardbevingen en vulkanen. Bij veel ervan is God de God van de grote getallen: 1 miljard sterrenstelsels die elk 1 miljard sterren bevatten; miljarden bacteriën in een stel gezonde darmen; 2.000.000.000.000.000.000 watermoleculen (21 nullen) in één waterdruppel. Hoe talrijk zijn uw werken, Heer! Onder die talrijke werken van God staan er vier die niet alleen door God geschapen zijn: brood, wijn, olie en schepen. Voor alle vier is nog iets anders nodig: de intelligentie van de mens. Toch krijgt in Psalm 104 God alle eer voor deze zaken. En terecht. Want Hij schiep ook die intelligentie. Ik denk zelfs dat dit het allerknappste is dat God gemaakt heeft: God kon iets bedenken wat ook zelf weer dingen kon bedenken. De hersens van een uitvinder zijn Gods grootste uitvinding.

Er valt nog iets op in deze psalm. Maar voordat het je opvalt, moet je bedenken in welke tijd de psalm geschreven is: 3.000 jaar geleden, een tijd waarin je je leven constant moest bevechten op gevaarlijke dieren, een tijd vol schimmels en insecten die je oogst vernietigden. In zo’n landbouwsamenleving gold: mooie dieren zijn nuttige dieren. Naar vogels keek je niet door een verrekijker, maar langs je pijl en boog.

Maar dan Psalm 104. De psalm bezingt

>> God is niet de aardige eigenaar van de kinderboerderij. Hij is God <<

de grootheid van God met heel wat dieren waar geen mens wat aan had of die zelfs gevaarlijk waren: wilde ezels, ooievaars, klipdassen, steenbokken, leeuwen en de al genoemde Leviatan. De schepping is niet mooi omdat wij er wat aan hebben, zelfs niet omdat wij iets mooi zijn gaan vinden. De schepping is prachtig omdat het Gods schepping is. Hoe talrijk zijn uw werken, Heer!

Nest

'Alles hebt U met wijsheid gemaakt.' Ooit las ik dat voor een cartridge 25.000 verschillende patenten aangevraagd zijn. Als je voor zo'n zwart doosje met inkt al zo veel wijsheid nodig hebt, hoeveel heeft God dan wel niet nodig gehad voor heel zijn schepping? Daar kun je je als mens geen voorstelling van maken. God is zoveel groter en wijzer dan wij beseffen!

In Psalm 104 wordt Gods wijsheid vooral bezongen in de samenhang van de schepping: het regent op de bergen, de beekjes brengen het water naar het dal en daar kunnen mensen graan verbouwen op vruchtbare grond. God maakte de enorme bomen van de Libanon, en dat is dan weer de ideale plek voor de ooievaar om een nest te bouwen. Gods wijsheid komt uit in hoe al die dieren en planten van elkaar afhankelijk zijn, hoe de schepping één groot geheel is. Dat is een uitdaging aan de mens om de schepping te onderzoeken. Tegelijk is het een waarschuwing: het gaat fout als wij de balans in de schepping verstoren. De opwarming van de aarde is er het meest schrikwekkende voorbeeld van. Wat voor monster hebben wij wakker gestookt? Niemand die het weet.

Belediging

Wanneer heeft God de wereld geschapen? Het is een vraag waar heel veel over gesproken en geschreven is. 6.000 jaar geleden? 13,5 miljard jaar geleden? Psalm 104 heeft een verrassend antwoord: vandaag! Want toen gingen

de goudsbloemen in de tuin voor het eerst bloeien. En drie weken geleden. Want toen gingen de eerste jonge boerenzwaluwen naast elkaar op het prikkeldraad zitten (zich nog niet bewust van het feit dat ze over vier maanden in Zuid-Afrika zijn). God schept steeds weer opnieuw. Zo zingt Psalm 104 erover in vers 30: 'Zend uw adem en zij worden geschapen, zo geeft U de aarde een nieuw gelaat.'

Vol van uw schepselen is de aarde! En met die aarde en met veel van die schepselen gaat het helemaal niet goed. Veel natuurgebieden verdwijnen, duizenden soorten planten en dieren

>> Wat nou 'de zee, daar wemelt het zonder tal'? Ik wil goedkoop vis eten <<

sterven uit. Het heeft veel te maken met hoe wij leven. Wat nou 'bomen van de HEER'? Ik wil goedkope hardhouten tuinmeubels, dus haal neer die woudreus. Wat nou 'de hoge bergen zijn voor de steenbokken'? Ik wil op wintersport en de schade aan de natuur zal mij een zorg zijn. Wat nou 'de zee, daar wemelt het zonder tal'? Ik wil goedkoop vis eten, maakt mij het wat uit dat de zeeën steeds leger worden. Ik hoop dat je juist als christen door Psalm 104 aangesproken wordt, dat je er enthousiast van wordt, en ervan schrikt. Christenen hebben veel te vaak gedacht: als ik maar in de Heer Jezus geloof, dan komt het wel goed met mij; al dat gedoe rond de natuur is iets voor ongelovigen, en helpen doet het toch niet. Die gedachte is een grote beledi-

ging en miskennis van de drie-enige God. Van God de schepper en Vader van alle dingen, die alles met wijsheid heeft gemaakt. Van God de Zoon, 'door wie en voor wie alle dingen geschapen zijn' (Kolossenzen 1), en die jou bepaalt bij je zondige, egoïstische hart en voor die zonden heeft willen sterven. Van God de heilige Geest, die je hart wil vernieuwen en je wil helpen om beter te leven, met meer liefde, meer aanbidding, meer zorg, meer erkenning voor wat van God is.

Leef als schepsel. Verwonder je over de creativiteit en uitbundigheid van God. Neem eens de tijd voor de huismussen in je achtertuin. Oefen met minder: minder vlees, minder auto, minder kleding. Oefen met meer: meer genieten van wat je hebt, omdat het geschapen is. Kun jij een navelsinaasappel eten en niet in God geloven? Houd je ogen en oren open. Ook als je in de spiegel kijkt. Je bent schepsel, een Godswonder. En je alvleesklier werkt, óók als jij geen idee hebt waarvoor eigenlijk.

Jeroen Sytsma is predikant van de GKv Zwolle-Zuid.

Leestips

Hanna Holwerda, *Struinen door de schepping. Bijbels natuurboek, Heerenveen (Columbus), 2017.*

David Bookless, "'Let everything that has breath praise the Lord.'" The Bible and biodiversity', in: *Cambridge Papers*, jaargang 23 nummer 3 (september 2014), www.jubilee-centre.org/bible-and-biodiversity.

Webtips

nederland.arocha.org/nl

Vier christenen en hun druppels op de gloeiende plaat

'Begin gewoon met één ding'

Biologisch boeren. Samen tuinieren. Eerlijke koffie. De verwarming een graad lager en een trui aan. Vier christenen over hun zorg voor de schepping en over de druppel op de gloeiende plaat.

tekst **Jan Kas**

Als je ziet wat de industrie allemaal uitstoot, helpt het dan écht wel iets wanneer je als individu spaar- of led-lampen gebruikt? 'Die vraag snap ik', zegt RTL-weerman Reinier van den Berg. 'Onlangs zag ik in Kenia hoe de luchtverontreiniging toeneemt door de groeiende economie. Ongelooflijk hoeveel vieze automotoren daar in de files staan te dampen! Wat heeft het eigenlijk voor zin, dacht ik, als ik zelf een elektrische auto koop?'

Van den Berg schaft er toch één aan. 'Want "verbeter de wereld en begin bij jezelf" is één en "heel veel kleintjes maken een hele grote" is twee. Wij hebben de kennis en de middelen. We moeten niet achteroverleunen en zeggen dat het toch al te laat is. En als we dat al denken, dienen we ons misschien nog wel harder in te zetten. Al lijkt het een druppel op de gloeiende plaat, met alle wind- en zonneparken die er inmiddels zijn, is wereldwijd al een heleboel kwa-

lijke uitstoot voorkomen. Dat is nog maar een eerste aanzet, de westerse economieën en Azië beginnen meer en meer op de goede weg te komen.'

Als christen – lid van een PKN-gemeente – heeft de weerman nog een extra motief. 'Aandacht voor de schepping is een opdracht van God. De *Groene Bijbel* laat dat prachtig zien door al die teksten over land, aarde, weer, wolken, vogels, wind en noem maar op te accentueren. Psalm 8 en heel veel meer bladzijden van de

Tips voor een duurzamer leven

- Er zijn 101 mogelijkheden om aan de slag te gaan. Op de Duurzame Bucketlist vind je de belangrijkste: www.climatestewards.nl/materialen/bucketlist.
- Vertel aan elkaar en aan onze kinderen hoe groot, wonderlijk en doordacht de schepping in elkaar zit. Motiveer elkaar tot goede zorg, nieuwsgierigheid en aandacht.
- Gebruik gas, water en elektriciteit bewust. Check www.energiebespaarwijzer.nl.
- Gebruik bij ver- en nieuwbouw duurzame oplossingen.
- Gebruik milieuvriendelijke producten voor onderhoudsklussen.
- Gooi spullen die kapot zijn gegaan niet zomaar weg. Check eerst of ze gerepareerd kunnen worden, zo mogelijk bij een Repair Café.
- Breng oud gereedschap, dat wellicht nog bruikbaar is, naar Geredgereedschap.
- Bied defecte elektrische apparaten voor recycling aan.
- Koop eerlijker producten. Stel vragen aan producenten over de herkomst van grondstoffen en de risico's op uitbuiting. Een hulpmiddel, onder meer voor kleding, is www.rankabrand.nl.
- Zoek via internet naar duurzame kleding, google op 'biologisch', 'fair trade', 'organic', 'eco'.
- Koop tweedehands, dat bespaart enorm veel grondstoffen.

De tips zijn ontleend aan een overzicht van Groene Genade. Zie www.ngkdepelgrim.nl/wat-geloven-wij/groene-genade.

Reinier van den Berg: 'De meeste kerkmensen snappen wel dat het hard achteruitgaat met de schepping, al is het nog veel erger dan menigeen beseft.'

Bijbel zeggen ons met hoeveel zorg God de schepping in elkaar heeft gezet en hoe Hij de verantwoordelijkheid daarvoor deels bij de mens neerlegt. Dat kun je toch niet in de wind slaan?'

Hard achteruit

Via lezingen en het online videoplatform Voltatv.com benadrukt Van den Berg het belang van duurzaamheid. 'Steeds meer kerken hebben daar oog voor', is zijn ervaring. 'De Michazondag van Micha Nederland krijgt meer deelnemers en kerken maken duurzame keuzes met zonnepanelen en fairtrade producten. En ik word geregeld in kerkelijke kringen uitgenodigd om gemeenteleden nog verder te inspireren.'

Klimaatseptica komt Van den Berg weinig tegen. 'Twijfel over de klimaatverandering tref ik vooral aan in de behoudende hoek, wat mogelijk te maken heeft met enig wantrouwen naar de wetenschap, die ook beweert dat er evolutie is en dat de aarde zoveel miljard jaar oud is. De meeste kerkmensen snappen wel dat het hard achteruitgaat met de schepping, al is het nog veel erger dan menigeen beseft. Zie hoe tempera-

turen, ijskappen en de zeespiegel zich ontwikkelen, en hoe regenval, droogte en bosbranden steeds extremer worden. Eigenlijk is het al vijf óver twaalf.' Gehoor heeft Van den Berg bij de lezingen zeker als hij praktische tips doorgeeft voor meer duurzaamheid. 'Neem groene stroom of wek die zelf op. Minder stenen in de tuin, meer planten of zelfs boompjes. Scheid afval maximaal. Eet wat minder vlees. Zet de verwarming een halve of zelfs een hele graad lager. In een week ben je eraan gewend. Of trek anders een warme trui aan. Koop fairtrade producten. Het zijn soms van die open deuren, maar je kunt het niet genoeg stimuleren.'

Tuinieren

Zorg voor de schepping is er zeker bij Stichting 4PK in Zwolle, die re-integratie combineert met een focus op de natuur. Mensen die maatschappelijk aan de zijlijn stonden, verbouwen samen gewassen in de drie tuinen die de organisatie onder haar hoede heeft. De circa twintig deelnemers maken kennis met gezonde producten, goede voedingspatronen en verwerkingstechnieken. Deels gaat de

opbrengst naar verkooppunten, maar ook de werkers delen in het vruchtgebruik. 'Zijn er veel aardbeien, dan maken we samen jam, en van bonen bereiden we een maaltijd waarvan we samen eten', aldus voorzitter en oprichter Leo Oosterloo.

>> 'Het zijn soms van die open deuren, maar je kunt het niet genoeg stimuleren' <<

Met opzet is gekozen voor biologische teelt. 'Niet omdat dat per se moest, maar biologisch vergt nu eenmaal meer inzet. De zorg voor goede aardappelen, uien of koolplanten is vaak nogal "dwingend". Al schijnt de zon behoorlijk fel, je moet wel de planten water geven. Al regent het, de aardappelen en courgettes dienen vandaag wel geoogst te worden. Dat vraagt alle aandacht. Zo komen onze mensen even los van hun eigen sores.'

>>

Mijd media...

Grote mensen gebruiken soms grote woorden. Kleine kinderen doen dit soms ook. Als ik mij goed herinner, schreef ik al eerder over de kleinzoon die zei: 'Opa, kappen nou.' Het klonk niet onbeleefd, het zijn wel grote woorden.

Er zijn veel grote woorden vandaag. Daarover gaat het nu niet, wel over een bijverschijnsel: bij onze oordeelsvorming gaan wij vaak af op stevige taal van mensen in een medium óver een ander. X schrijft in Y dat Z een misser maakte. Wij onthouden, zonder zelf Z te lezen, dat Z de plank echt stevig missloeg.

'Kappen nou.' Beschaafder: zullen we stoppen met deze manier van oordeelsvorming en teruggaan naar de bron? Ofwel: schaf media bij je oordeelsvorming af en lees zelf wat persoon of college Z vindt. Je kunt nu stoppen met deze column in O ☺...

» Broddelwerk, is onze conclusie «

De aanleiding voor de column is wel duidelijk: het m/v-besluit van de GKv-synode. In media lees je dat sommigen de Bijbelse onderbouwing inzake de zwijgtteksten te mager vinden: er is omheen gelopen. Broddelwerk, is onze conclusie. Nu ben ik niet de advocaat van deze synode en ook geen theoloog. En of een revisieverzoek kansrijk is, weet ik niet. Dáár gaat het mij ook niet om. Wat mij beweegt is: kijken we ieder voor zich eens zélf naar wat de synode zei?

Tik in: gkv.nl, brief moderamen, beantwoording vragen..., zwijgtteksten. Je ziet een verontschuldiging, gevolgd door pagina's met uitleggingen, commentaar, een conclusie: 'Uit bovenstaande bloemlezing wordt duidelijk hoe verschillend de "zwijgtteksten" zijn en worden uitgelegd. We zijn niet in staat om vast te stellen wat deze teksten precies betekenen (...).' Kleine woorden. Mag een synode die ook gebruiken?

Had die beantwoording beter gekund? Misschien. Blij of volslagen oneens met de conclusie? Mag. Maar hoe dan ook, je doordent nu een bron die zich confronteert met dé Bron. Handig, ook voor het aanstaande gemeentegesprek. Want dat wordt lastig: we zijn niet echt gewend om liefdevol te luisteren naar en te spreken met anderen binnen de gemeente.

Sluit niet alle media uit, hoor, ze helpen ook. Neem *OnderWeg* 14, met twee ooggetuigen. Die zichzelf een spiegel voorhouden en daar de Bijbel bij pakken. *Hier* gaan we dus mee door.

**Leendert de Jong (GKv),
hoofdredacteur *OnderWeg***

De meesten krabbelen op uit een nare situatie. 'De één zat in de gevangenis, de ander komt uit een verslaving, weer een ander heeft schuldsanering. Ook een onderwijzer met een burn-out en een jonge, licht gehandicapte vrouw doen mee.'

Voor Oosterloo, christelijk-gereformeerd en oud-directeur van een re-integratiebedrijf, was de Bijbelse opdracht van goed rentmeesterschap een zwaarwegend argument om met 4PK te beginnen. 'Zorg dragen voor de schepping door te werken aan herstel van mensen. Zelf ervaar ik Gods kracht en genade heel sterk in het tuinieren: Hij doet zijn aanschijn over ons lichten, Hij geeft groei, Hij schenkt ons steeds weer kansen.' Omdat de projecten mede uit overheids gelden worden gefinancierd, ontbreekt een specifiek christelijke invulling, maar, zo zegt Oosterloo: 'Bij deelnemers zie ik, met de ervaring die ze opdoen, wel verwondering over hoe gewassen groeien en juist daardoor enige eerbied voor de schepper.'

Vier magen

Een ingrijpende duurzame stap zette melkveehouder Jeroen van der Kooij uit Maasland tien jaar geleden. Hij schakelde over op biologisch boeren. 'De drang naar meer ging me tegenstaan. Meer was nooit genoeg. Dat kon ik niet meer met mijn overtuiging verenigen. Het rentmeesterschap kwam in het gedrang. God heeft de

Veraniek Veldstra: 'We hebben de aarde in bruikleen om ervoor te zorgen, niet om te plunderen.'

aarde en de koeien geschapen en ons toevertrouwd, maar niet om er het maximale uit te halen. De dieren werden me te zeer productiemiddelen.'

Van der Kooij ging zelfs over op een ander type koe: de Groninger blaarkop. 'Een echte graskoe, die past me beter. Eerder had ik holsteiners, die ik voor een hogere melkproductie moest bijvoeren met maïs en suikerbietenafval. Maar een koe is geschapen met vier magen, die moet buiten grazen.' Dat gebeurt op zeventig hectare, merendeels natuurgebied, dat wordt gepacht van Natuurmonumenten. Bij het maaien en bemesten wordt rekening gehouden met weidevogels.

De Maaslander heeft, naast 50 ossen voor de vleesproductie en 50 stuks jongvee, 65 melkkoeien. Die leveren jaarlijks 360.000 liter melk. Van der Kooij is gelukkig met de nieuwe aanpak. 'Het geeft bij elkaar meer werk, maar drie keer zo

veel voldoening. Per saldo produceren we minder, de hogere prijs voor biologische melk is dan ook keihard nodig. De dieren zijn gezonder. Ik heb amper veeartskosten meer. Antibiotica gebruiken we niet, die horen niet in de voedselketen, vind ik.'

In Van der Kooij's kerkelijke gemeente, de GKv De Lier-Maassluis, wordt over duurzaamheid nauwelijks gesproken. 'De dominee preekt wel over zorg voor de schepping, maar verder komt dat bij ons niet zo erg uit de verf. Het begint iets, maar ik voel me een roepende in de woestijn. Misschien moet ik er meer het gesprek over zoeken. Mijn consumenten zitten daar niet, die vind ik meer in antroposofische hoek. En bij Turken en Marokkanen in de buurt. Onze kleinschalige productie van biologische melk spreekt hen blijkbaar wel aan.'

In bruikleen

In NGK De Pelgrim in Ede is de aandacht voor de schepping en duurzaamheid gegroeid. Veraniek Veldstra van de werkgroep Groene Genade: 'Een paar gemeenteleden paktten meteen ons idee voor een kledingruilbeurs op. Na afloop waren ze bovendien zo enthousiast dat ze ook nog een boekenruilbeurs organiseerden.'

Groene Genade, actief onder de paraplu van de diaconie, is opgericht om in De Pelgrim 'bewustzijn te creëren over rechtvaardigheid binnen Gods schepping'. Veldstra: 'Het gaat ons om rentmeesterschap: datgene wat we van God ontvangen hebben dankbaar gebruiken en royaal delen, op een manier die recht doet aan de ander (sociale rechtvaardigheid) en de schepping (ecologische rechtvaardigheid).'

'Het Bijbelvers dat alle werkgroepleden inspireert is Micha 6:8: "Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God"', aldus Veldstra. 'Persoonlijke motivatie vind ik in Genesis

>> 'De dieren werden me te zeer productiemiddelen' <<

2:15, waar God de mens opdraagt om de aarde te bewerken en te beheren. We hebben de aarde in bruikleen om ervoor te zorgen, niet om te plunderen.'

'Als werkgroep staan we wel vooraan', schetst Veldstra, 'maar gemeenteleden komen zeker mee. Zo is iemand eens met een catechesegroep het bos ingegaan om te laten zien hoe wonderlijk mooi de schepping is. Niet alleen de grote bomen, juist ook die kleine dingen, een paddenstoeltje, een kevertje, een lieveheersbeestje. Dat wekt interesse voor de natuur.'

Eén ding

Op initiatief van de werkgroep volgen verschillende kringen in de gemeente komend seizoen de Michacursus over duurzaamheid en rechtvaardigheid. In de digitale nieuwsbrief van De Pelgrim wordt eens per maand een 'duurzame tip' geplaatst. 'Probeer eens eerlijke koffie en thee, kom eens op de fiets naar de kerk in plaats van met de auto', somt Veldstra op.

Het tegenargument van de druppel op de gloeiende plaat kent ze. 'Een individu gaat met een spaar- of ledlampje echt niet het klimaat en de wereld redden, maar alle druppels samen brengen toch wat teweeg. Begin gewoon met één ding.'

Melkveehouder Van der Kooij kan het belang van bewustwording onderstrepen. 'Wij zeiden ook niet van het ene op het andere moment: nou worden we biologisch. Vroeger wilde ik daar niet eens over denken. Het is een proces. Nu kan ik me geen andere manier van produceren meer voorstellen.'

Jan Kas is freelance journalist.

Natuurbeschermer Embert Messelink heeft een nuchtere boodschap

‘Onze primaire drive moet zijn: hoe dien ik de schepper?’

Of je wilt of niet, een gesprek met Embert Messelink – journalist, jarenlang werkzaam voor EO-radio en actief binnen de christelijke natuurbeweging A Rocha – raakt je. De manier waarop hij praat over hoe God spreekt in de natuur en over wat jijzelf kunt doen qua zorg voor de natuur, doet iets met je. Evenzogoed kent hij de afstand die er tussen geloof en natuur kan zijn maar al te goed uit zijn eigen leven én vanuit zijn werk voor A Rocha: een organisatie die ‘hart voor de schepping’ heeft en praktisch natuurwerk doet. *OnderWeg* praat met hem.

tekst **Leendert de Jong**

Wanneer is in jouw leven de betrokkenheid bij natuur en schepping begonnen?

‘Het begon in mijn vroege tienerjaren, zo rond een jaar of 12. Toen raakte ik geïnteresseerd in plantjes. Met een boek in de hand keek ik naar wat er groeide en bloeide. Toch lukte dit niet echt: ik raakte erop uitgekeken. Ruim een jaar later werden het vogels. Die interesse in vogels is niet meer weggegaan. Ik vond het avontuurlijk om er op de fiets opuit te gaan en te kijken of je wel of niet die of die vogel ziet. Wat ook plezierig was, was het contact met leeftijdgenoten die dezelfde interesse hadden.’

Zat hier, voor zover jij je herinnert, ook iets in van: die plantjes en vogels, die horen bij de schepping van God?

‘Nee, dat speelde niet mee. Voor mij zijn geloof en natuur heel lang gescheiden werelden geweest. In het geloof ging het niet over de natuur. En als ik vogels keek, was het geloof er niet: mijn interesse ging uit naar kijken, naar avontuur. Die afstand tussen geloof en natuur is heel lang gebleven. Ik ben daar niet trots op, maar het is zo. Pas in 2002, toen ik kennismaakte met A Rocha, gingen die twee samenvloeien.’

Kun je die afstand verklaren?

‘Voor mij, en ik schat voor veel christenen, speelt denk ik de gedachte mee dat geloof toch vooral gaat om de rechtvaardigmaking door God van mensen. God komt naar de mens toe en geeft hem en haar genade. Terwijl natuur voor mij over iets heel anders ging: het was een hobby, ik vond vogels kijken leuk en een avontuur.’

En pas later brak het inzicht door?

‘Ja, en niet eens in één keer. Ik ging toen namelijk veel vragen stellen, veel lezen, veel bidden ook. Voor mij speelde echt:

hoe gaan die twee dan samen? Wat heeft een christelijke overtuiging rond natuur en schepping voor zin? Wat heeft een christelijke organisatie die zich hiermee bezighoudt voor meerwaarde? Uiteindelijk ontstond een krachtige overtuiging: het is volkomen logisch en terecht om onze relatie tot de natuur een plek te geven in onze relatie met God. Je ziet dit in de Bijbel terug. God ontfermt zich over heel zijn schepping, staat in een psalm. De mens is beelddrager van God: God schiep de wereld, Hij heeft die lief en diezelfde God geeft zijn beelddrager opdracht om goed voor de schepping te zorgen. Dan denk ik: wat een God hebben wij!

>> 'Ik ben daar niet trots op, maar het is zo' <<

God die, zegt Psalm 36, 'redder is van mens en dier'.

'Ja. En daaruit mag ik dit afleiden: God zorgt voor mij. Hij heeft de schepping, zijn schepping, lief. Hij heeft de dieren lief. Dus hoe zou ik scheiding kunnen maken tussen geloof en natuur? Achteraf denk ik dat die afstand bij mij, en bij andere christenen, misschien wel te maken heeft gehad of nog heeft met het imago van de natuurbescherming, met de grote woorden die daar soms gebruikt werden, met het geitenwollensokkenimago.'

Maar soms zijn die grote woorden er nog. Neem de uitdrukking: *save the planet*. Ik kan me voorstellen dat christenen denken: voor die planeet zorgt uiteindelijk God wel.

'Ja, en dat is ook zo: er is hoop! God gaat heus zijn weg wel met deze aarde, met de schepping en met de vernieuwing ervan, straks. Dus hoeft van overbe-

Embert Messelink: 'God heeft de schepping, zijn schepping, lief. Hoe zou ik dan scheiding kunnen maken tussen geloof en natuur?' (beeld Jaco Klamer)

zorgdheid, van overspanning geen sprake te zijn. Tegelijk denk ik dat juist christenen in die lastige, moeilijke job om er voor onze planeet te zijn van veel waarde kunnen zijn, en ook nodig zijn. Omdat onze primaire drive niet hoeft te zijn: hoe red ik de schepping?, maar: hoe

dien ik de schepper? Hoe kan ik Hem die mij zo liefheeft volgen en dienen door liefde te tonen voor wat Hem dierbaar is, wat Hij gemaakt heeft: de schepping?'

Hoe geef jij dit praktisch vorm, in jouw persoonlijke leven?

>>

Embert Messelink: 'Ik ga veel de natuur in: dan zie je elke keer het werk van God weer terug.' (beeld Els van Dongen)

'Met veel kleine dingetjes. Ik zit veel in de trein. Ik ga veel de natuur in: dan zie je elke keer het werk van God weer terug. Ik probeer wat te doen in onze eigen tuin. Ik ben geen echte tuinier, maar als ik er wat zorg aan geef, geniet ik wel van de vlinders en vogels die daar vliegen. We hebben zonnepanelen laten plaatsen. Ik hou er rekening mee bij de boodschappen: minder vlees, meer biologisch, ik let op een beetje puur. Daarnaast vind ik het belangrijk – en ik kan dat aanbevelen – om gelijkgezinden te ontmoeten. Het nadenken over klimaat, natuur en schepping is er in christelijk Nederland eigenlijk best al wel lang; je komt het al bij oude theologen

>> 'Dan denk ik: wat een God hebben wij!' <<

tegen. Maar ik denk dat we ook een beweging nodig hebben die laat zien wat dat in de praktijk betekent, die er heel direct mee bezig is. Die is er nu in A Rocha en daar geniet ik van.'

Wat doet A Rocha zoal?

'We doen aan bezinning. Maar we zijn vooral praktisch bezig. Onze dertien lokale groepen adopteren natuurgebieden, werken er aan natuurbehoud en -beheer, onderhouden bossen, brengen broedvogels in kaart en helpen om houtwallen in stand te houden. En zulke dingen doen we in samenwerking met of op verzoek van organisaties als Natuurmonumenten of Staatsbosbeheer.'

Ik kan me voorstellen dat iemand denkt: mooi, maar het is niet mijn ding, ik ben gewoon met andere dingen bezig. Wat helpt hem of haar om hier toch iets van op te pikken?

'Ik kom inderdaad zulke mensen tegen.

En natuurlijk verschilt het antwoord per persoon: iedereen is weer anders. Maar in het algemeen zeg ik: je hoeft geen natuurkenner of -liefhebber te worden, maar maak er gewoon eens werk van om over het volgende na te denken: God is schepper. God houdt van wat Hij maakte. God is jouw Vader. Bovendien ben jij als mens afhankelijk van de schepper, van zijn schepping, alleen al om te ademen, om te leven. Is het dan niet de moeite waard om oog voor die schepping te hebben? Laat dit gewoon eens bezinken.'

Loop jij, loopt A Rocha niet het risico dat de boodschap overkomt als: je moet dit en dat, en dus heb ik als christen opnieuw met regels te maken?

'Dat gevaar is reëel. Het heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat eerdere bewegingen opkwamen, het een tijdlang goed gedaan hebben, maar daarna verdwenen. Ik denk dat dit kwam doordat de spiritualiteit ontbrak. De kern is namelijk: hoe leef jij met God? Daarin is geen sprake van gebod; niks moet. Voor mij persoonlijk geldt: ik geniet van God. Ik geniet van de schepping. Ik bid voor de schepping. En ik zorg voor de schepping. Ik wil dat doen in deze volgorde: liefhebben, bidden, zorgen. Als je begint bij zorgen, werkt het niet, dan gaat het zomaar tegenstaan of het zakt weer weg. Maar als je start bij genieten en liefhebben, dan gaat het als het ware vanzelf.'

Werkt het trouwens, slaat de boodschap aan?

'Er is beweging. Er is zeker ontvankelijkheid voor. Neem de aandacht voor bewegingen als Micha en A Rocha. Tegelijk staan we nog maar aan het begin. Er is voor christenen, en voor het deelnemen van christenen aan de natuurbeweging, nog een wereld te winnen.'

Leendert de Jong (GKv) is hoofdredacteur van *OnderWeg*.

GKv geschorst door organisatie van gereformeerde kerken

De International Conference of Reformed Churches (ICRC) heeft in juli de GKv als lid geschorst vanwege het besluit van de GKv-synode om de ambten open te stellen voor vrouwen. Volgens een grote meerderheid van de gereformeerde en presbyteriaanse lidkerken is dat besluit in strijd met de grondslag van de ICRC. Een poging van de CGK-delegatie om het besluit te matigen, mislukte. Als de GKv het synodebesluit niet terugdraait, zal de ICRC in 2021 een eind maken aan het ICRC-lidmaatschap van de GKv.

Teun Hoekstra (87) overleden

Teun Hoekstra is op 18 juli overleden. Hij was van 1982 tot 1996 lid van de redactie van *Opbouw*, één van de voorlopers van *OnderWeg*. Literatuur was zijn specialiteit. Als redacteur besprak hij vele tientallen boeken en gedichten. Hij was lid van de NGK Zwolle II.

Kerkenradendag over geloofsverlating

Het Praktijkcentrum organiseert op 9 en 16 september (10-15 uur) in respectievelijk Assen en Zwijndrecht een dag voor kerkenraden over geloofsverlating. De ervaring van veel gemeenten dat jongeren de kerk verlaten en het christelijk geloof loslaten brengt tal van pastorale vragen mee. Is mijn kind voor eeuwig verloren? Hoe zit het dan met Gods uitverkiezing? En wat moet je met Gods belofte bij de doop? Op de dag voor kerkenraadsleden komen deze vragen aan de orde, evenals de vraag hoe je daar in de concrete pastorale praktijk mee omgaat. Dolf te Velde, Hetty Pullen-Muis en Jan Kuiper werken aan deze dag mee. Meer informatie en opgave: www.praktijkcentrum.org/highlight/aanmelden-pep-dag-2017.

Schooldag Kampen over kerk in 2030

Op 23 september vindt in Kampen de jaarlijkse Schooldag plaats, gericht op het leggen van de verbinding tussen de kerk en de Theologische Universiteit. Dit jaar staat de vraag centraal: hoe moet de TUK bijdragen aan de kerk van 2030? In workshops komen thema's aan de orde als: Theologie voor dummies. Welke ethische vragen zullen ons morgen bezighouden? Hoe versterkt het uithouden van verschillen de eenheid van de christelijke gemeente? Meer informatie: www.schooldagkampen.nl.

Komen en gaan

Aangenomen naar de GKv Groningen-Oost: E.J. van den Bos (GKv Hengelo); naar de CGK/GKv Hilversum: G. Oosterhuis (GKv Zoetermeer); naar de GKv Enschede-Zuid: A. de Groot (CGK/NGK Enkhuzen).

Kernredactie

Ad de Boer (hoofdredacteur), Debbie den Boer, Jan Haveman, Johanne de Heus (beeldredacteur), Leendert de Jong (hoofdredacteur), Peter Hommes, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Heleen Sytsma-van Loo, Maarten van Loon, Karel Smouter, Jolyn van Varik-Nijsink.

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Eline de Boo, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Wim van der Schee, Karen Scheele, Joost Smit, Paul Smit, Esther Spiering-de Hek, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

't Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: Nico Schenk, Droogoven 7, 3961 EW Wijk bij Duurstede, 0343-57 50 27, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 48,50 (studenten € 24,25,- / Europa € 85,- / buiten Europa € 115,-).

Halfjaarabonnement € 26,75.

Abonnement OnderWegOnline: € 37,50.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg te Wijk bij Duurstede.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Bijbellezen met kinderen

Het Nederlands Bijbelgenootschap krijgt regelmatig vragen voorgelegd over Bijbellezen met kinderen en heeft daarom een presentatie ontworpen die bedoeld is voor ouders en voor kinderwerkers in de kerk. De presentatie biedt niet alleen handvatten om met kinderen in de Bijbel te lezen en met de Bijbel aan de slag te gaan, maar ook inzicht in de invloed van de eigen geloofsopvoeding, en kennis over wat belangrijk is bij het Bijbellezen met kinderen. Ook de

keuze van een kinderbijbel komt in de presentatie aan de orde. Je kunt als (opvoed)kring of gemeente de presentatie aanvragen bij het Nederlands Bijbelgenootschap, dat op verzoek een avond komt verzorgen. Zijn er specifieke vragen, dan kan de presentatie in overleg daarop worden afgestemd. Kijk voor meer informatie op www.bijbelgenootschap.nl/presentatie of lees de blog van Maartien Hutter op www.debijbel.nl/blog/bijbellezen-met-kinderen-een-spannende-reis.

Eigentijdse psalmberijmingen

De psalmen op de aloude Geneefse melodieën doorstaan de tand des tijds, maar hebben eens in de zoveel tijd wel een nieuw, eigentijds taalkleed nodig. In de Nieuwe Psalmberijming, te vinden op www.denieuwepsalmberijming.nl, luidt bijvoorbeeld het eerste couplet van Psalm 1 dan als volgt:

Gelukkig is hij die geen voetstap zet op paden van de zondaars die Gods wet bespotten en Hem doelbewust negeren, maar die de HEER met hart en ziel wil eren, die, blij met zijn geboden, alle tijd in meditatie aan zijn woorden wijdt.

Recent verscheen bij uitgeverij Royal Jongbloed van dichter Jan Mul ook een bundel met opnieuw berijmde psalmen, met de titel *Zingend door de tijd*. Hij berijmt het eerste vers van Psalm 1 zo:

Hij is gezegend die de zonde haat, zich door de bozen niet verleiden laat, geen deel heeft aan de kwalijke praktijken van hen die van het kwaad niet willen wijken, maar heel zijn leven naar Gods woorden richt, die overdenkt bij nacht en morgenlicht.

Op de website van de uitgever wordt het boek aangekondigd en zijn Psalm 1 tot en met 5 alvast te bekijken.

Week van Gebed

Wie bezig is met de jaarplanning van het komende seizoen kan misschien alvast de Week van Gebed 2018 aan de agenda toevoegen. Het thema van de week is 'Recht door zee', aanhakend bij het danklied van Mozes en Mirjam na de doortocht door de Rode Zee (Exodus 15:1-21). Voor de Week van Gebed worden een orde van dienst en bezinningsmateriaal aangeboden voor acht dagen van gebed en bezinning. Ook worden er materialen ontwikkeld voor kinderen en tieners om te gebruiken in de kerk en op scholen. Nieuw is het materiaal voor de basisscholen. Plaatselijke kerken krijgen een instrument in handen om het thema van de week en het gebed op de bovenbouw van de basisschool aan de orde te stellen. Het materiaal is zo geschreven dat het voor openbare scholen geschikt is. De materialen zijn te downloaden en/of te bestellen via www.raad-vankerken.nl/pagina/4427/week_van_gebed_2018.

Begrijpen wat je gelooft

Het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ), de jongerenorganisatie in de Christelijke Gereformeerde Kerken, ontwikkelde vorig jaar het 'ABC van het geloof', waarin Bijbelse kernbegrippen worden uitgelegd. Het project heeft als doelstelling om in begrijpelijke en eigentijdse taal de diepe inhoud van het christelijke geloof en gereformeerde belijden aan jongeren door te geven. Het materiaal is uitgesplitst naar twee doelgroepen (kinderen en jongeren) en onderverdeeld in de drieslag 'gelooven' (met kernwoorden als roeping en wedergeboorte), 'doen' (met kernwoorden die te maken hebben met de tien geboden) en 'belijden' (met Bijbelse kernwoorden als zonde en verlossing). De uitleg van elk kernwoord is volgens een vast stramien opgezet en bevat onder andere een filmpje, Bijbelteksten en verwijzingen naar de belijdenisgeschriften, een leesrooster en verwerkingsopdrachten. Je kunt in het startmenu aangeven of je een voorkeur hebt voor de Statenvertaling of de Herziene Statenvertaling. Al het materiaal is te vinden op www.abcvanhetgeloof.nl. De filmpjes zijn ook te vinden op www.opkijken.nl.

>> Column

Attractie van abstractie

Depersonalisering begint bij het lidwoord. Zodra een boer spreekt over 'de' vrouw en een wielrenner uitweidt over 'de' benen, lijkt het te gaan om aardwezens en ledematen die zich buiten het universum bevinden. Vergelijk daarmee discussies over 'de' vrouw in 'het' ambt. Dat roept het beeld op van Kenau Simons Hasselaar die zich in het zwarte pak wil wurmen. Nu kan een kerkelijke bezinning wel wat abstractie gebruiken. Als Annemieke de consistorie binnenstapt of Mirjam zich als voorganger aandient, krijgt het gesprek toch een andere *tone of voice*.

Maar daar gaat dit stukje niet over. Wel een beetje: ik vraag me af wat de attractie is van abstractie? Ook in Vathorst zijn wij geneigd tot alle kwaad en daarom abstraheren wij er vrolijk op los. Over jongeren met autisme, rolstoelers, demente ouderen en veertigers zonder zichtbare beperking in de kerk. En goedgehumt als we zijn, willen wij best wat voor hen doen. Maar als ik op de Vinex één ding leer, is het dat dit niet werkt. Iedereen heeft van God een eigen gezicht en dito talent gekregen. Interessant wordt het pas als we dat samen ontdekken en niet angstvallig focussen op een beperking of doelgroep.

>> Als er wat te vieren valt, gaat Erik ons voor in de gave van de schatering <<

Zo hebben wij Erik in ons midden. Hij heeft de meest aanstekelijke lach van de hele gemeente. Dus als er wat te vieren valt, gaat hij ons voor in de gave van de schatering. Of neem Jessica. Zij staat vooraan als er een baby gedoopt wordt. En na de dienst geeft zij een *free hug* aan de voorganger. En waarom wonen ze ook als weer bij ons? Even nadenken... Erik is spastisch en Jessica heeft het syndroom van Down. Maar wat maakt dat uit? Het debat over 'de' gehandicapten in de kerk hebben wij hier voor gesloten verklaard.

Joost Smit is predikant van de Ontmoetingskerk (GKv) in Amersfoort-Vathorst.

*HEERE, mijn hart is niet hoogmoedig,
mijn ogen zijn niet trots, (...)
ik heb mijn ziel tot rust
en tot stilte gebracht,
als een kind dat de borst ontwend is,
bij zijn moeder
(Psalm 131:1-2 HSV)*

Laat jezelf tot rust brengen

Trots is één van de dingen die ik probeer niet te zijn. Mijn oma zei bezorgd toen ik lang geleden naar het vwo ging: 'Ik hoop echt dat je niet groots wordt.' 'Groots?' 'Ja, trots. Jij doet niet trots, hoor, maar er zijn mensen die gaan neerkijken op anderen.' Onlangs zei mijn kleindochter: 'De kinderen vonden het verhaal dat je vertelde heel leuk. Ik ben trots op je, oma. Ben jij nou trots?' Eh... Van mijn oma mocht het niet, van mijn kleinkind wel. Taal leeft en woorden krijgen een andere betekenis. Of is er meer aan de hand? Is zonde een deugd geworden?

tekst **Jeannette Westerkamp-Stegeman**

Het Nederlandse woord 'trots' komt van het Duitse *Trotz*, lees ik in het etymologisch woordenboek. Luther gebruikte het voor het eerst in zijn Bijbelvertaling en zo kwam het via de Nederlandse versie daarvan in het Nederlands terecht. Het woord betekende: dapper, moedig, maar ging klinken als: hoogmoedig. Het heeft misschien te maken met: 'Wee u, rijken' en 'Zalig zijn de armen'. De rijke is niet afhankelijk, hij heeft niemand nodig. Wat een voorrecht is, wordt tot een achterstand.

De dichter van Psalm 131 zegt dat hij niet trots is. Hij voelt zich niet beter dan anderen. Hij zegt trouwens ook niet dat hij zich slechter voelt of minderwaardig. Hij vergelijkt zich niet met anderen, hij oordeelt niet over zichzelf. Hij heeft zijn ziel tot rust gebracht. Ik stel me zo voor dat hij tegen zichzelf mompelde: 'Waar ben je toch zo hard mee bezig? Vind jezelf toch niet zo belangrijk. Wat wil je bewijzen? Stop ermee. Even bezinnen, tot jezelf komen.'

We kunnen onszelf opbouwen, afbreken, opjagen, lamleggen. We kunnen onszelf ook tot rust brengen. Dat is lastig. Je gaat makkelijker even een filmpje kijken, of iets lezen op een scherm, of iets eten, drinken, roken, shoppen, appen. Er is erg veel om ons heen dat zich aanbiedt als ontspanning en verstrooiing. Even weg ermee! Je kunt een film kijken of naar de zon vliegen, maar een ziel die tot rust is gebracht, is juist tot zichzelf gekomen. Niets doen, even niets willen. De zoon die de wereld inging om

zichzelf te worden, kwam pas tot zichzelf toen hij bij de varkens zat en niet te trots was om weer thuis te komen.

Wiebelen

Een klein kind dat net een beetje kan zitten, maar nog niet zonder steun, kan onbekommerd op je knieën zitten te wiebelen. Het is helemaal afhankelijk van de handen die het vasthouden, maar is geen moment bang dat je hem of haar zult laten vallen. Het is vol vertrouwen. Het is als dat kind in de psalm dat de borst ontwend is. Moeder is meer geworden dan een borst. Het is fijn om bij elkaar te zijn, om tegen elkaar aan te leunen, om samen te babbelen en rond te kijken.

De psalmdichter voelt zich bij God als zo'n kind. Net zo klein en afhankelijk, maar niet zielig of hulpbehoevend. Hij klampt zich niet vast, hij bestookt God niet met vragen. Er staan op dat moment geen verlangens tussen hem en God. Het is goed om samen te zijn. Soms staar ik uit het raam en heb ik zo'n moment. Dan kijk ik naar de vogels aan de hemel, naar de blaadjes die bewogen worden door de wind, naar de zon op een dakpan... Zomaar even mezelf tot rust brengen, bij het maken van een verslagje. Waarom ben ik zo gehaast? Ben ik werkelijk zo belangrijk? Op de fiets even niet doortrappen, maar me verbazen over wat er om me heen te zien is. In de winkel naar de aubergines kijken en denken: Heer, wat een goed idee van U, zo paars! >>

Ik realiseer me regelmatig dat ik Gods hulp nodig heb en vraag daar dan ook om, maar wat is dat voor relatie als ik alleen maar hulp vraag? Dat is een relatie met een helpdesk. Maar kan ik ook stil zijn bij God? Hoe ik me op zo'n moment ook voel – dankbaar, blij, moe, verdrietig – en dan toch als een kind erop vertrouwen dat ik geliefd ben?

Verwachtingen

Een kind leert volwassen te worden: 'Ik kan het zelf.' Dat is de bedoeling. Wij zijn geroepen om volwassen kinderen van God te zijn, medewerkers in zijn koninkrijk. Het leven is niet bedoeld om op schoot te blijven zitten of uit het raam te blijven staren. Psalm 131 is een 'onderhoudspalm', waar je elke keer even terugkomt. Van wie verwacht ik alles? Van mezelf of van God? Waar moet het een beetje minder van mezelf worden en een beetje meer van God? Veel jongvolwassenen (de leeftijd van mijn kinderen) hebben geleerd om trots te zijn op zichzelf. Ze kregen vaak de bevestiging die hun ouders misten; meer bewondering dan correctie. Dat scheidt verwachtingen. Met hun mobiel boeken ze een reis, bestellen ze een pizza en zoeken ze medische informatie op. Alles wat ze willen weten hebben ze in hun broekzak, ze hebben niemand anders nodig. Ontspannen is: nieuwe dingen ervaren, vrienden maken, reizen, vrij blijven. Het lijkt allemaal geweldig, maar steeds meer jonge mensen raken burn-out. Het leven wordt ze te zwaar. Ze

kunnen niet wat ze denken te moeten kunnen. Ze zouden gelukkig moeten zijn, maar dat zijn ze niet. En dat is niet eerlijk. Nee, het leven is niet eerlijk. Zijn we nog wel opgewassen tegen frustraties en teleurstellingen, ook teleurstellingen in onszelf? Is er niet iets te vinden tussen overmoed en wanhoop?

Controle

Ik ben niet hoogmoedig, zegt de psalmdichter, mijn ogen zijn niet trots. Als ik om me heen kijk, hoef ik niet me niet te meten met anderen. Ik hoef niet zoals anderen te zijn, niet meer. Ik hoef mijn eigen leven niet volledig onder controle te hebben. Ik hoef niet steeds alles een stapje voor te zijn, misschien kan ik dan anderen een stapje verder helpen. Ik hoef geen zevendaagse werk- en winkelweek. Ik verwacht het van God. Ik weet dat ik kwetsbaar en afhankelijk ben en dat ik met Hem over een muur kan springen. Want wie ben ik eigenlijk? Verstandig soms en zo onhandig op een ander moment. Vol energie en soms te moe voor alles. Gelovig en soms vol twijfels. Geduldig en ongeduldig. Maar ik ben altijd een geliefd kind van God. En niets kan mij scheiden van die liefde, mijn eigen onvermogen niet en mijn omstandigheden niet. Dus laat ik mezelf tot rust brengen.

Jeannette Westerkamp-Stegeman (NGK) is werkzaam als predikant in een gesloten jeugdinrichting.

Om over na te denken

- Wat zijn voor jou manieren om jezelf tot rust te brengen gedurende de dag, de week en het jaar? (Kijk in het vorige nummer van *OnderWeg* voor tips.)
- Herschrijf deze psalm eens voor jezelf. In de jeugdinrichting waar ik werk, laat ik de jongeren die ik spreek dat regelmatig doen: een psalm herschrijven in hun eigen woorden. Hieronder geef ik twee voorbeelden, de eerste is van een jongen van 16 die regelmatig met de politie in aanraking kwam en de tweede van een meisje van 14 dat als kind misbruikt werd en als tiener geen gezonde grenzen meer had.

Psalm 131

Heer, ik zoek niet de grenzen op,
Ik denk ook niet dat alles vanzelf zal gaan.
Ik ga mensen uit de weg die vol van zichzelf zijn
En geen respect hebben.

Ik ben opgehouden te doen wat het eerst in me opkomt.
Ik ben opgehouden te praten en ben gaan luisteren.
Ik heb mijn rust gepakt door me terug te trekken
En te tekenen en muziek te luisteren,
Door te voetballen en mijn energie eruit te gooien
En door met God te praten en te bidden.

Dan ben ik als mijn konijn, zoals het in je armen ligt,
Of als onze bulldog als hij lekker gerend heeft.

Mensen, vind je rust bij God
Hier, nu en altijd.

Psalm 131

God, ik zoek niet meer zo naar aandacht
Ik doe niet meer alles wat mensen van me verlangen
Ik probeer de waarheid te zeggen
En voor problemen hulp te vragen
Ik heb een betere band met mijn ouders.

Ik ben rustiger geworden
Ik ben onzekerder geworden
Omdat ik nu nadenk over wat er gebeurd is.
Maar God is bij me
Hij is als een vader
Hij staat achter me en beschermt me.

Zeg tegen God wat je dwarszit, zeg ik tegen mezelf.
Dan weet je beter wat je doen moet
En dan ben je minder eenzaam en verdrietig.

Inspiratie
voor
reisgenoten

Aanbieding

Neem nu een gratis
proefabonnement op
OnderWeg en ontvang als
welkomstgeschenk ons
themanummer over omgaan
met verschillen in de kerk!

Meld u aan via
[onderwegonline.nl/
proefabonnement](http://onderwegonline.nl/proefabonnement) of
[administratie@
onderwegonline.nl](mailto:administratie@onderwegonline.nl).

richting inspiratie

**Onder
Weg** Inspiratie
voor
reisgenoten

Geestelijk verzorger Margriet Sprong:

'Als klein meisje droomde ik al over Jezus'

Pas als we goed naar ons hartsverlangen en dat van onze naasten leren luisteren, komen we als mens tot genezing en volle wasdom. Geestelijk verzorger en theoloog Margriet Sprong helpt anderen daar graag bij, al was ze zelf de eerste die genezing nodig had: 'Ik was jaloers op oude mensen, zij gingen tenminste snel dood.'

tekst **Wilfred Hermans**

Margriet Sprong-Brouwer is nog niet zo bekend in christelijk Nederland. Geen punt, zegt ze, op haar werkkamer bij zorgorganisatie Riederborgh in Ridderkerk. Op de vraag hoe ze zichzelf zou willen introduceren aan 'het grote publiek', reageert ze lachend dat ze daar helemaal niet op zit te wachten. Wel geeft Margriet op verzoek lezingen over haar boek *Ouderen doen ertoe*. 'Toen ik in Apeldoorn theologie studeerde, had ik 's avonds een bijbaantje in een bejaardentehuis. Daar ontdekte ik dat ik

Margriet Sprong-Brouwer (NGK Dordrecht) volgde na haar studie theologie aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn de post-hbo-opleiding contextuele hulpverlening. Ze werkt als geestelijk verzorger in een zorginstelling voor ouderen. Margriet Sprong schreef het boek *Ouderen doen ertoe* (Boekencentrum, Zoetermeer) dat veel aandacht trok en waarover zij regelmatig lezingen geeft. Zij is getrouwd en heeft een dochter.

ouderen heel mooie mensen vind, zowel hun kracht als hun kwetsbaarheid. Ze vragen zich vaak af welke meerwaarde ze nog hebben in onze samenleving, maar ze hebben nog zo veel te geven!

Wat is de belangrijkste les die jij van ouderen hebt geleerd?

'Hoe kostbaar en kwetsbaar het leven is. En dat er zo veel kleine dingen zijn om dankbaar voor te zijn. In Riederborgh proberen we ouderen op hun manier in te schakelen. Een paar jaar geleden organiseerden we een paasviering. Een bewoner die nog goed bij stem was, zou zingen, maar zijn vrouw werd diezelfde middag opgenomen in het ziekenhuis. Ik dacht: waar haal ik zo snel een andere solist vandaan? Toen zei iemand: "Weet je dat die meneer op de palliatieve afdeling vroeger dirigent was?" Ja, maar hij lag aan de zuurstof. Ondertussen hadden we een meisje met een beperking gevonden die bij ons werkte en een prachtige stem had. Met lood in de schoenen ging ik naar de dirigent toe en legde hem het probleem voor. Zijn ogen begonnen te stralen!

Ik bracht het meisje en de bladmuziek naar hem toe en na een poosje oefenen heeft hij in de zaal vanuit zijn bed met dat meisje twee paasliederen ten gehore gebracht. Met gebroken stem zong hij mee. Nadien zei hij: "Dat ik mijn stem hier nog aan mag geven, tot eer van God!" Nog geen week later is hij overleden.'

Nogal actueel, gezien de discussie over voltooid leven...

'Ja! Als je spreekt over kwaliteit van leven, denk ik: wie zijn wij om te bepalen wat iemand niet meer kan? Hoe mooi zou het zijn als we weer gaan zoeken naar iemands verlangen – al is het nog zo klein – en daarbij proberen aan te sluiten. Ik snap oprecht dat sommige ouderen niet meer verder willen of kunnen leven, maar ik zie hier ook mensen

binnenkomen met een euthanasiewens die na verloop van tijd verdwijnt. Als je ouderen hun waardigheid maar terug kunt geven.'

Hebben ouderen van nu andere zingevingsvragen dan ouderen van vijftig jaar geleden?

'Deels komen die overeen. Wat het anders maakt, is dat de huidige ouderen Nederland hebben helpen opbouwen, maar nu het gevoel hebben dat ze niet meer meetellen. Dat maakt het denk ik zwaarder. Zelf haalden ze vaak hun zorgbehoefte ouders in huis; sommigen offerden daar zelfs hun persoonlijke geluk voor op, doordat ze zelf niet konden trouwen. Een ander verschil is dat ouders en kinderen vaak niet meer in elkaars buurt wonen, waardoor vereenzaming op de loer ligt.'

>> *'Zijn ogen begonnen te stralen!'*<<

Klopt ons beeld van ouderen?

'Velen denken dat mensen boven de zeventig niet meer kunnen veranderen. Dan denk ik: schiet toch op! Ik heb mensen aan het einde van hun leven met verdriet en moeite in het reine zien komen, gezien hoe God genezing kan geven.'

'Wat dat betreft zijn we de kracht van het gebed misschien wel wat kwijtgeraakt en geven we mensen al gauw over aan de hulpverlening. Ook bij de pastorale retraiteweekenden van 'In Christus Heel', waar stilte en gebedspastoraat een grote plaats innemen, zie ik hoe mensen innerlijke genezing ontvangen. Als protestanten zeggen we van genade te leven, maar ondertussen zijn we super actief! Durven we iemand in geloof nog over te geven in Gods handen? Zelf lees ik graag over ontvankelijk worden, de mystiek, nu bijvoorbeeld in *De lokroep van het Onuitsprekelijke* van Kees Waaijman en Jeanette Werkhoven. Ik ben minder praterig gaan bidden, zagezegd, en vaker stil. Dan pas merk je hoeveel ruis er is, dan pas word je geopend. Zoiets kun je niet zelf. Best confronterend eigenlijk: ik heb veel moeite met gezag en dan is daar God die alles over mij te zeggen wil hebben. Maar bij Hem is dat goed, Hij bemint mij teder.'

Heb je manieren gevonden om in de stilte te komen?

'Ik zit graag in mijn studeerkamer op zolder. Vaak steek ik een kaars aan en lees ik wat.' Een korte stilte. 'Grappig dat mensen altijd trucjes willen weten. We zijn in onze cultuur zo oplossingsgericht, terwijl je als het goed is steeds minder gaat weten, terwijl het

Margriet Sprong: 'Hoe mooi zou het zijn als we weer gaan zoeken naar iemands verlangen – al is het nog zo klein – en daarbij proberen aan te sluiten.'

Margriet Sprong: 'Ik hoop dat jong en oud wat vaker met elkaar in dialoog gaan, want dan gebeurt er wat. Er valt zo veel te leren!' (beeld Jaco Klamer)

geheimenis steeds groter wordt. Dat is althans wat ik heb ontdekt – en soms onwijs lastig vind.'

Wat vind je mooi in je werk als geestelijk verzorger?

'Ik ga graag procesmatig met mensen

de diepte in. De rode draad in mijn leven is dat ik plezier heb wanneer ik mensen zie openbloeien. Op veel plaatsen waar ik bezig ben, zoek ik naar nieuwe wegen met behoud van het goede. Dat ik geraakt ben door gebrokenheid en verlang naar innerlijke genezing van

mensen, heeft ongetwijfeld te maken met de gebrokenheid waarmee ik zelf te maken heb gehad. Ik weet niet wat het is om onbezorgd kind te zijn. Mijn ouders scheidden toen ik kleuter was. Ik groeide op met mijn moeder en broertje. Als oudste kind voelde ik me eigenlijk voor iedereen verantwoordelijk. Al jong was ik met grote levensthema's bezig, terwijl meisjes om me heen het over jongens en make-up hadden. Ik was een tijdje jaloers op oude mensen, zij gingen tenminste snel dood. Toen ik 10 was, overleed mijn opa aan kanker. Op zijn sterfbed zei hij: "Hou je van de Heer Jezus, Margriet?" Dat moest het belangrijkste zijn in mijn leven. Zeven jaar later overleed mijn oma. Het laatste wat zij mij meegaf, was een tekst uit Psalm 27: "Al verlaten mij vader en moeder, de HEER neemt mij liefdevol aan." Ik kon er niks mee, maar toen ik later op kamers woonde en stiekemzaam door het bos zwierf, kon ik me aan dit vers optrekken. Het was een periode dat ik ontdekte dat de barsten in mijn leven toch wel enorm waren. Ik voelde me schuldig dat ik mijn ouders niet bij elkaar heb kunnen houden. Lange tijd dacht ik: mannen zijn niet betrouwbaar, voor mij geen verkering. Gelukkig is mijn man heel betrouwbaar. Ik zie nog mijn dochter onbevangen van de trap springen, blindelings in zijn armen. Dat het zo anders kon zijn, zo mooi...'

Kreeg je geloof door al die gebrokenheid geen enorme deuk?

'Nee, ondanks de duisternis, de eenzaamheid en het verdriet heb ik God altijd ervaren. Als klein meisje droomde ik al over Jezus, fantastisch! Ik was met Hem in een tuin met dieren en mocht bij Hem op schoot zitten. Hij was mijn vriend, mijn houvast, mijn vertrouwde plek. Ook sleepte ik mijn bijbel overal mee naartoe. Mijn vader, die niets meer met het geloof te maken wilde hebben,

Uitgelezen gerechten en belegen wijnen

zei later: 'Ik had altijd een dominee op de achterbank!' Ik kon er niet over ophouden. Tot mijn zoste heb ik dagelijks voor hem gebeden, tot het me niet meer lukte om elke dag aan hem te denken. Hij woont nu met zijn vriendin in Roemenië, maar dat hij 36 jaar na de scheiding vergeving vroeg aan mijn moeder, had ik niet voor mogelijk gehouden. De verloren zoon probeerde thuis te komen. God zoekt mensen op, en soms mag ik daar iets van zien. Overigens werd er in de kerk vaak gebeden voor kinderen die niet meer naar de kerk gaan, nooit voor ouders. Een blinde vlek. Wat ik ook ingewikkeld vond in de kerk waren elke week die tien geboden. Want wij hadden toch wel iets verschrikkelijks gedaan, tegen dat zevende gebod.'

Je wilt geen dominee worden, maar stel dat je een preek mocht houden. Wat zou je boodschap zijn in één zin?

'Ha! Dat zou dan toch zijn: luister naar je verlangen. Ik heb daar zelf lang niet bij gekund. Je hebt er stilte voor nodig, en andere mensen. Misschien ook genezing. Ik ben bewust minder gaan werken om meer aandacht aan mijn dromen te geven. Ik zou naast mijn vaste baan bijvoorbeeld het liefst een retraitehuis opstarten.'

'Ik hoop dat jong en oud wat vaker met elkaar in dialoog gaan, want dan gebeurt er wat. Er valt zo veel te leren! Oudere mannen die hun hele leven hard hebben gewerkt, zeggen vaak tegen mij: "Had ik maar meer tijd voor mijn kinderen vrijgemaakt." Daarnaast word je juist in de dialoog meer mens. De Joodse filosoof Martin Buber schreef daar al in 1923 het boekje *Ich und du* over. Het is enorm actueel: we objectiveren mensen al gauw, in plaats van dat we ze blijven zien als mensen. Tegelijk maakt jezelf openstellen je wel kwetsbaar, dus dat is spannend.'

'Uiteindelijk staan wij wel op de schouders van de vorige generatie. We hoeven niet hetzelfde te doen als zij, maar laten hun lessen wel meenemen. Een praktisch voorbeeld? Een jeugdvereniging zou een diner kunnen organiseren voor ouderen, waarbij ze tijdens het eten met elkaar in gesprek gaan. De jongeren nemen die verhalen mee. Ze krijgen misschien meer begrip voor ouderen in het verkeer, of denken na over een baan in de ouderenzorg. Maar die kruisbestuiving kan nog veel eerder plaatsvinden: in ons zorgcentrum komen wel eens peuters van een kinderdagverblijf op bezoek bij dementerende bewoners. Perfect, da's van beide kanten genieten!'

Wilfred Hermans is journalist en tekstschrijver.

Voor wie het nog niet weten: ik houd van lekker eten en drinken. Ik ben jaren lid geweest van een kookclub en heb daar de belangrijkste kooktechnieken geleerd. Ook kan ik redelijk een goede wijn bij een gerecht uitzoeken. Het leukste vind ik om samen met Nienke, mijn vrouw, een drie-, vier- of vijfgangdiner te maken voor familie, vriendenburen of leden van de kerkelijke gemeente.

Het is opvallend dat in het Oude Testament bij de beschrijving van de dag van de HEER zo veel culinaire beelden worden gebruikt. Zo lezen in Joel 4:18: 'Dan, in die tijd, zal de wijn van de bergen druipen.' In Jesaja 25 lezen we dat God in het einde der tijden voor alle volken een feestmaal op de berg Sion zal aanrichten met 'uitgelezen gerechten en belegen wijnen, een feestmaal rijk aan merg en vet, met pure, rijpe wijnen'. Kortom, de beste ingrediënten, de meest verfijnde smaken en de heerlijkste geuren. En dat alles in overvloed.

>> Hij looft en prijst
God voor alle goede
ingrediënten die Hij in de
schepping heeft gelegd <<

Robert Farrar Capon, episcopaaus priester en hobbykok, geeft in zijn boek *The Supper of the Lamb* een mix van culinaire overwegingen, mooie recepten en theologische reflecties. Hij looft en prijst God voor alle goede ingrediënten en alle mogelijkheden die Hij in de schepping heeft gelegd. Capon wijst ook op de waarde van het genieten voor de toekomst: het oefenen van al onze culinaire zinnen voor de dag dat we deel mogen nemen aan het hemelse diner waar we onze God mogen ontmoeten. Samen met alle volken die leven van zijn genade.

In het begin van mijn 'carrière' als hobbykok schaamde ik me weleens voor de bijzondere gerechten en de duurdere wijnen die ik mijn gasten voorzette. Mogen we als kinderen van God zo uitbundig genieten? Capon heeft mij mede over de drempel getrokken: genieten van eten en drinken is je voorbereiden op het hemelse diner van God!

Maarten Verkerk is onder meer bijzonder hoogleraar filosofie aan de TU Eindhoven en de Universiteit Maastricht.

Voor veel buitenkerkelijke jongeren is God een open optie

'Ook zonder God kun je prima een ander helpen'

Joost kwam drie jaar geleden voor het eerst met een vriend mee voor een Nacht Zonder Dak, een diaconale jeugdactiviteit. Nu is Joost één van de vaste bezoekers van de kerkclub op vrijdagavond. Daarnaast heeft hij de laatste tijd een paar keer een kerkdienst bezocht en heeft hij meegedaan aan een catecheseproject over Pasen. Hoe ziet hij het evangelie en de kerk?

Agenda

18 tot 20 augustus: Graceland Festival, op evenemententerrein Paasheuvel in Vierhouten. Thema: Het Grote Experiment: 'Seculier christen-zijn: hoe en wat?' Zie gracelandfestival.nl.

tekst **Paul Smit**

Joost (20 jaar) studeert werktuigbouwkunde aan de Technische Universiteit in Eindhoven. Hij denkt veel over dingen na en vindt het belangrijk dat er in relaties een sfeer van vertrouwen is. Dus toen ik hem benaderde voor een gesprek was zijn eerste vraag aan mij: 'Waar moet ik dan aan denken?' Ik heb het onderwerp van gesprek naar hem toe verwoord als: wat vind jij belangrijk in het leven en wat merken anderen daarvan? Aan het begin van het gesprek beantwoordde hij deze vraag met: 'Het anderen naar de zin maken.'

Oordelen

De sterke wil om het anderen naar de zin te maken uit zich bij Joost in eerste instantie vooral in de manier waarop hij naar anderen kijkt. Hij probeert vrijuit naar iedereen te kijken, zonder te (ver)oordelen. Joost heeft ervaren dat iedereen wel iets goeds in zich heeft. Hij geeft het voorbeeld van een klasgenoot die altijd maar stoer deed en vaak niet zo lekker in de groep lag. Toen Joost in een

vertrouwde een-op-eensituatie met hem in gesprek ging, bleek dat de stoerheid van zijn klasgenoot gewoon een masker was. Met zijn stoerheid verhulde hij de onzekerheid waar hij in een groep last van had.

Ik zie hierin weer een bevestiging van hoe bepalend groepsdruk kan zijn voor het gedrag van iemand. Achter de oppervlakte van wat iemand zegt of doet, gaat vaak een wereld van gevoelens en gedachten schuil. Veroordeel anderen daarom niet te snel. Ook Joost benadrukt dat: 'Uiteindelijk wil iedereen gelukkig zijn. Als je een ander daarbij kunt helpen, waarom zou je dat dan niet doen?'

Discipline

Hiermee komt het gesprek op één van de drijvende motivaties van Joost. Voor hem komt het aan op discipline. Niet alleen in het helpen van anderen, maar ook voor hemzelf is het belangrijk dat hij bewust zijn eigen motivatie volgt. 'Ik doe niet iets omdat anderen vinden dat ik het moet doen, ik trek mijn eigen plan',

Joost doet niet iets omdat anderen dat willen, maar volgt zijn eigen motivatie. Dus als hij zijn tennistechniek wil verbeteren, dan gaat hij meer trainen. En als hij de mogelijkheid heeft een ander te helpen, dan doet hij dat omdat hij het belangrijk vindt dat die ander het naar zijn zin heeft.

zo omschrijft Joost zijn zelfdiscipline. Dus als hij een muziekstuk wil instuderen, dan gaat hij daar vanuit zijn eigen motivatie dubbel zo hard voor oefenen. Als hij zijn tennistechniek wil verbeteren, dan gaat hij meer trainen. En als hij de mogelijkheid heeft een ander te helpen, dan doet hij dat omdat hij het belangrijk vindt dat die ander het naar zijn zin heeft.

Terwijl we het hierover hebben, komt bij mij de vraag op hoe Joost met tegenslagen of beperkingen omgaat. Niemand kan tennisslotte op basis van motivatie en discipline in álles beter worden. Als ik hem vraag hoe hij met beperkingen omgaat, blijft het even stil. En in die stilte denk ik plots weer aan een situatie in Joosts leven waar we het eerder over hebben gehad. Er is een belangrijk persoon in zijn leven die hij op dit moment niet rechtstreeks kan helpen zoals hij zou willen. Een situatie waar Joost duidelijk mee worstelt. Motivatie en dis-

cipline, weet ook Joost, hebben blijkbaar een grens; niet alles is maakbaar.

Helpen

Recentelijk heeft Joost een aantal kerkdiensten bezocht. In het gesprek zegt hij daarover dat de christelijke waarden in de verkondiging voor hem herkenbaar zijn, maar voor hem hoeft dat niet gekoppeld te worden aan bepalingen als 'voor God' of 'in Jezus' naam'. Iedereen die anderen helpt, doet dat vanuit een eigen levensovertuiging: 'Er is toch geen goede reden om anderen niet te helpen?' Op de vraag of er in zijn levensovertuiging ruimte is voor meer dan alleen het aardse, antwoordt Joost dat hij daar veel over heeft nagedacht en dat zijn antwoord is: 'Ik weet het niet!'

Keuze

In het gesprek met Joost zijn twee onderwerpen voorbijgekomen die in gesprekken met buiten- of randkerkelijke jonge mensen vaker aan de orde komen:

- **God is een open optie.** Buiten- of randkerkelijken denken bij 'geloven' niet direct aan de God van de Bijbel of Jezus. Geloven is eerder een keuze maken of iets wel of niet aannemelijk is, of iets goed of fout is. En voor veel mensen tegenwoordig is (ingrijpende) keuzes maken iets wat nogal eens uitgesteld

wordt. De vraag of er meer is dan alleen het aardse geeft vaak een opening voor een goed gesprek.

- **Waarom Jezus?** Van buiten- of randkerkelijke krijg ik regelmatig te horen dat het woordgebruik in de kerk vragen oproept. Bijvoorbeeld als we een gebed afsluiten met 'in Jezus' naam'. Dat komt zonder de toelichting uit Johannes 16:23b-27 over als een formule. En dat terwijl 'in Jezus' naam' een diepe verbinding wil aangeven. Het goed verwoorden van de dingen die belangrijk zijn blijft in het contact met buiten- en randkerkelijken een uitdaging voor elke christen.

Paul Smit is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Karen Scheele (NGK Jeugdwerk) en Anko Ousoren (Praktijkcentrum GKv). De naam Joost is vanwege zijn privacy gefingeerd.

Media/tips

- Leestip bij de vraag: hoe kunnen wij als christenen het gesprek aangaan en volhouden met mensen die de God van de Bijbel als optie openhouden? Hans Burger en Geert Jan Spijker, *Open voor God. Charles Taylor en christen-zijn in een seculiere tijd*, Barneveld (Vuurbaak), 2014.
- Leestip bij de vraag: hoe maken we onze motivatie duidelijk aan mensen die Christus niet volgen? Anne-Marie van Briemen, *Dubbelzout. Handboek voor jongeren met een missie*, Zoetermeer (Jes!), 2012.

>> Als ik hem vraag hoe hij met beperkingen omgaat, blijft het even stil <<

Psalm 50 als gids voor een toegewijd en trouw leven

Psalmen worden minder gezongen in de erediensten. Waarom kan de kerk toch niet zonder deze liederen? Een verkenning aan de hand van Psalm 50.

tekst **Matthijs Haak**

Een leeuw die voor je staat, klaar om je te verscheuren. Zo staat God voor zijn volk in Psalm 50. Dat beeld draagt bepaald niet bij aan de aantrekkelijkheid van de psalmen. Hooguit accepteer je zo'n beeld misschien als een 'teggeluid' om je in het gareel te houden. Maar wie Psalm 50 leest in het geheel van de psalmen, ontdekt dat het lied geen vreemde eend in de bijt is.

Het lied begint met de erkenning dat God de God van de goden is. Deze God verschijnt in majesteit, uit Sion. Die opening brengt je terug naar Psalm 2; de psalm die samen met Psalm 1 de inleiding op alle psalmen vormt. Psalm 2 beschrijft in voor ons haast niet voor te stellen concreetheit dat God op een bepaalde plek woont (Sion) en door middel van een bepaalde persoon (zoon/koning) regeert.

Psalm 50 pakt de draad van Psalm 2 op door te zeggen dat God in volle majesteit vanaf de Sion komt. God komt als huiveringwekkende rechter. En terwijl heel de wereld getuige is, staat uitgerekend zijn eigen volk in de beklagdenbank: 'Luister, mijn volk, Ik ga spreken, Israël, Ik ga tegen je getuigen, Ik, God, je eigen God' (vers 7).

Vicieuze cirkel

Gemeenteleden die Psalm 50 in een preekvoorbereidingsgroep lezen, gaven onder meer dit commentaar: 'Een God die rechtspreekt, aanklaagt en tegen ons getuigt; dat is het beeld dat in Psalm 50 neergezet wordt. Dat is een beeld dat niet meer zo bij ons past.'

De gemeenteleden verwezen daarbij naar twee artikelen uit het *Nederlands Dagblad* (23 en 29 september 2016). De predikanten Ekris en Visser merkten in die artikelen op dat er bij betrokken gemeenteleden, net onder de oppervlakte, verveling en twijfel leven. Ja, een rake opmerking van de gemeenteleden! Als twijfel en verveling heersen, heeft Psalm 50 weinig kans van slagen.

Maar dan dreigt er een vicieuze cirkel te ontstaan. Wij kunnen er weinig mee, dus we luisteren niet. Terwijl luisteren nu net aan de orde is (Psalm 50:7). Deze cirkel wordt doorbroken door de vraag of Israël er wat mee kon toen het deze profetie kreeg. Natuurlijk niet. Maar God is geen Hollandse polderaar of Midden-Oostenonderhandelaar. God verschijnt, in stralend licht, uit Sion. En een laaiend vuur raast voor Hem uit. God is immers de God der goden. En wat God zegt, is adembenemend.

Hart

Op drie verschillende toonsoorten spreekt God. Allereerst snijdt Hij de vluchtweggetjes af. 'Ik klaag je niet aan om je offers' (vers 8). Humoristisch voegt God daaraan toe: 'wat beweegt in het veld is van Mij' (vers 11). God zit niet te wachten op (extra) offers.

Er is blijkbaar wat anders aan de hand. Dat wordt duidelijk in het tweede dat God zegt: 'Breng God een dankoffer en doe wat je de Allerhoogste belooft. Roep Mij aan in tijden van nood' (vers 14-15). Het volk mist toewijding aan en vertrouwen in God. Hun hart is er niet bij (Jesaja 29:13, Matteüs 15:8).

Ten slotte spreekt God de mensen aan die kwaad doen. Terwijl ze het hebben over Gods geboden, leven ze hun eigen leven. Zij vinden God als een allesverslindende leeuw op hun weg.

Gebroken

Wie de psalmen leest als een geheel, ontdekt iets bijzonders. Psalm 50 brengt je terug bij (de inleidende) Psalm 1. Die psalm houdt de gelovigen voor dat zij zich steeds moeten verdiepen in Gods wet en eindigt ermee dat de weg van de wettelozen vergaat. De ellende van Psalm 50 is dat Gods volk op die doodlopende weg van Psalm 1 terecht is gekomen. Psalm 50 zegt: terug naar Psalm 1! En ga die psalm *leven*. Anders wordt de dood van de wetteloze jouw dood.

Ook is te denken aan het verband tussen Psalm 50 en 51. Koning David deelt in de malaise van Psalm 50. Ook zijn hart was niet toegewijd. David overtrad alle geboden van God door overspel te plegen, te liegen en te bedriegen en door te (laten) vermoorden. Maar hij komt van zijn troon en belijdt schuld. Dan bidt David dit gebed: 'U wilt van mij

geen offerdieren (...) Het offer voor God is een gebroken geest' (Psalm 51:18 en 19). Zo gaat de koning in Psalm 51 het volk van Psalm 50 voor. Ons aan God toegewijde leven: dat is het offer dat Hij van ons vraagt (Psalm 40:7-9, Romeinen 12:1).

Vanuit Psalm 50 en 51 valt het extra op dat Gods belangrijke koning in de inleidende Psalm 1 ontbreekt, en dat verderop in de psalmen de Heer zelf koning wordt genoemd (Psalm

>> 'Waar hamerslagen galmen, vervullen zich de psalmen' <<

93 en verder). Om menselijk aanzien en macht moet het niet gaan (Psalm 146:3). God neemt zondaars zoals jij en ik in dienst. Dankzij Jezus leven zij een koninklijk leven (Catechismus, Zondag 12). De pure verbazing dat de heilige God, de God der goden, de rechter van hemel en aarde (Psalm 50:1-6) dat doet, komt je uit de psalmen tegemoet.

Avondmaal

Ria Borkent heeft in het paasatorium van Dirk Zwart eens prachtig gedicht: 'Waar hamerslagen galmen, vervullen zich de psalmen' (naar Lucas 24:44). Jezus' kruisdood vervult op indrukwekkende wijze Psalm 50. Want spottend vraagt God aan zijn volk of Hij soms bokkenbloed drinkt of stierenvlees eet. En ironisch zegt Hij daarbij: 'Breng mijn getrouwen vóór Mij, die zich met offers aan Mij verbinden' (Psalm 50:4-5). Hier ligt de kern van Psalm 50. Wie verbindt zich aan wie? Wie geeft wie te eten? Wie is er (ge)trouw?

De nieuwtestamentische gemeente gelooft dat God zo trouw is dat Hij mens werd in Jezus (Johannes 1). Het eten en drinken van Jezus' lichaam en bloed is het enige medicijn tegen een niet-toegewijd hart (Johannes 6). Zo redt God (Psalm 50:15b).

Matthijs Haak is predikant van de Kandelaarkerk (GKv) in Dordrecht.

Webtips

De basis voor dit artikel is een preken-serie uit het afgelopen seizoen over de psalmen. De preken zijn te vinden op www.jmhaak.com (categorie preken).

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook?

Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

Onder
weg

Inspiratie
voor
reisgenoten